

Resim Sanatında Yeni Bir Yaklaşım: Neo-Stilistik İkonografi ve Geometrik Öğeler

A New Approach in Painting: Neo-Stylistic Iconography and Geometric Elements

Hamid Maharramov

Hacı Bayram Veli Üniversitesi, Güzel
Sanatlar Enstitüsü, Resim Ana Sanat
Dalı, Yüksek Lisans Programı Ankara,
Türkiye

Geliş Tarihi/Received: 21.02.2024

Kabul Tarihi/Accepted: 22.03.2024

Yayın Tarihi/Publication Date: 29.03.2024

Sorumlu Yazar/Corresponding Author:
Hamid Maharramov
E-mail: hamidalioğlu80@gmail.com

Cite this article as: Maharramov,
H. (2024). Resim sanatında yeni bir
yaklaşım: neo-stilistik ikonografi ve
geometrik öğeler. *Journal of Art and
Iconography*, 6, 29-36.

Content of this journal is
licensed under a Creative
Commons Attribution-Non-
Commercial 4.0 International

ÖZ

Görsel sanatlarda Neo-stilistik, estetik veya kavramsal bir başlangıç noktası olarak post-minimalizme atıfta bulunan sanatçıların stilleri için kullanılır. Bu terim belirli bir akımdan ziyade sanatsal bir eğilimi tanımlar. Birçok Neo-stilistik sanatçı, gündelik nesnelere ve işlevlere yapılan göndermelerin yerine, kendilerinden önceki post-minimalistlerinkine benzer tam teşekküllü bir biçimcilik ortaya koyar. Neo-stilistik sanat anlayışı, sanat eserinin kendisinde bir sanat eserini anlamak için gerekli olan her şeyi içerir. Bu perspektifte sanat, kavranması için gerekli tüm unsurları ve anlamları içinde taşıyan müstakil bir varlık olarak görülmektedir. Bu görüşe göre, sanat eseri yorumlama için dış bağlam veya arka plan bilgisi gerektirmez. Bunun yerine, sanat eserini anlamak için gereken tüm bilgilerin, kompozisyonu, renk paleti, çizgileri ve şekilleri gibi biçimsel niteliklerine gömülü olduğuna inanılmaktadır. Bu yaklaşım, sanatın özerkliğini ve kendi kendine yeterliliğini vurgulayarak, sanat eserinin yalnızca içsel görsel ve estetik özelliklerine dayanarak takdir edilmesi ve analiz edilmesi gerektiğini öne sürmektedir. Bu sanat anlayışı, yalnızca sanat eserinin kendisine odaklanarak, izleyiciye tam ve bağımsız bir deneyim sunmayı, dış kaynaklara dayanmadan sanat eserinin özünü ve niyetini kavramalarını sağlamayı amaçlamaktadır. Yeni Biçimsel sanat anlayışı nesnelere çözümleyerek parçalara bölünmesi ve bu parçaların geometrik bir yorumla yeniden bir araya getirilmesi ilkesine dayanarak kendi irade ve görüşlerini ileri sürerek yeni biçimlerin önünü açmıştır.

Anahtar Kelimeler: Neo-stilistik, çağdaş resim, soyut sanat, post-minimalizm

ABSTRACT

In the visual arts, Neo-stylistic is used for the styles of artists who reference post-minimalism as an aesthetic or conceptual starting point. This term describes an artistic trend rather than a specific movement. Many Neo-stylistic artists replace references to everyday objects and functions with a full-fledged formalism similar to that of the post-minimalists before them. The neo-stylistic understanding of art includes everything necessary to understand a work of art in the work of art itself. In this perspective, art is seen as an independent entity that contains all the elements and meanings necessary for its comprehension. According to this view, a work of art does not require external context or background knowledge for interpretation. Instead, it is believed that all the information needed to understand the work of art is embedded in its formal qualities, such as its composition, color palette, lines and shapes. This approach emphasizes the autonomy and self-sufficiency of art, suggesting that the work of art should be appreciated and analyzed solely on the basis of its inherent visual and aesthetic properties. This understanding of art aims to offer the viewer a complete and independent experience by focusing only on the work of art itself, enabling them to grasp the essence and intention of the work of art without relying on external sources. The New Formal approach to art paved the way for new forms by asserting its own will and views, based on the principle of analyzing objects, dividing them into pieces, and reassembling these pieces with a geometric interpretation.

Keywords: Neostylistic, contemporary painting, abstract, post-minimalism

Giriş

Sanat dünyası sürekli gelişen bir alan olduğu için yeni tarzlar ve üsluplar ortaya çıkmaktadır. Ancak sanatta yeni tarz ve üsluplar genellikle sosyal, kültürel, teknolojik ve politik değişimlere tepki olarak ortaya çıkmaktadır. Örneğin dijital sanat, sanal gerçeklik sanatı, sokak sanatı, sürrealizm ve postmodernizm gibi akımlar son birkaç yılda popülerlik kazanmış ve sanat dünyasında önemli izler bırakmıştır. Sanat, insanın kendini ifade etme biçimlerinden biridir. Sanatçılar, duygu, düşünce ve hayallerini farklı sanat

dalları aracılığıyla ortaya koyarlar. Sanat, aynı zamanda toplumsal, kültürel ve tarihsel bağlamlardan da etkilenir.

Düşünme gibi duygular da insanın özgünlüğünü ve karmaşıklığını yansıtır. Bu özellikler genellikle eğitim ve sosyal çevre tarafından şekillenir. İnsanın deneyimleri, kültürel değerleri ve kişisel gelişimi de duygularını etkiler ve şekillendirir. Bu nedenle, insanların duygusal zeka ve sosyal becerileri geliştirmek için eğitim ve çevresel faktörlerin önemi büyüktür (Katırcı, 2021: 29). Sanat akımları, belirli bir dönemde ortak özellikler gösteren sanat eserlerini tanımlamak için kullanılır. Sanat akımları, sanatın gelişimine katkıda bulunur ve yeni bakış açıları sunarlar. Bu dönemde pek çok yeni sanat akımı ortaya çıkmıştır. Neo-stilistik nesnelere gerçek görüntülerinden soyutlayarak, geometrik şekillere bölerek ve farklı açılardan göstererek yeni bir sanatsal dil yaratmıştır. Neo-stilistik, sanatın perspektif, form, renk ve ışık gibi unsurlarını değiştirmiş ve sanatın doğayı taklit etmekten öteye geçebileceğini göstermektedir. Post-minimalizmin devamı niteliğinde olan bir sanat dili Neo-stilistiktir. Özellikle post-minimalizm ile başlayan yeni algılamaya biçimlerinden bahsedilebilir. Neo-stilistik nesneyi gerçek görünüşünden arındırarak yeni görme ve düşünme biçimleri yaratmıştır. Neo-stilistik sanatçılar eserlerinde sadece izleyiciye nasıl göründüklerine değil, aynı zamanda farklı insanların bakışlarının ortaya çıkardığı görüntülere de odaklanmışlardır. Bu anlamda Neo-stilistik, hem perspektif olarak çoklu ortamları vurgulayan bir sanatsal uzantıyı hem de çoklu düşünce sistemlerini temsil etmektedir. Neo-stilistik sanatsal çalışmalarında, çeşitli görsel formların yanı sıra yeni eklemelerin de geometrik forma yansıtıldığı görülebilir. Neo-stilistik sanatçılar figürleri ve nesnelere yeniden yapılandırarak, yeni ve özel bir karakter yaratmak isteklerini belirtmektedirler. Yeni üsluplar genellikle sanatçıların farklı ifade biçimlerini keşfetmeleri, geleneksel sınırları zorlamaları ve izleyicilere farklı bakış açıları sunmalarıyla tanımlanır. Neo-stilistik, 2021'li yıllarda bir sanat dili olarak ortaya çıkarak yeni sanatçılar için özgün sanatsal dil oluşturmuştur. Neo-stilistik, nesnelere sadece izleyiciye nasıl göründüklerine değil, aynı zamanda farklı insanların bakışlarının ortaya çıkardığı görüntülere de odaklanmıştır. Bu anlamda Neo-stilistik, hem perspektif olarak çoklu ortamları vurgulayan bir sanatsal uzantıyı hem de çoklu düşünce sistemlerini temsil etmektedir. Neo-stilistik sanatçılar, eserlerinde çeşitli görsel formların yanı sıra yeni eklemelerin de geometrik forma yansıtıldığı görülebilir.

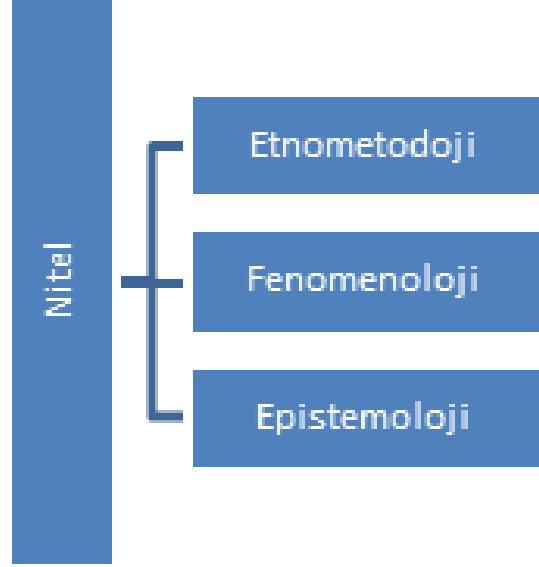
Makalenin Genel Görünümü

Çalışma nitel araştırma deseni ve doküman analizi yoluyla gerçekleştirilmiştir. Betimlemenin amacı, incelenen olgunun işlevi ve diğer olgularla olan ilişkisi ve bağlamı hakkında ayrıntılar sağlamaktır. Bunu yapmak için, araştırmanın olgu olarak kabul edilen belirli boyutlarını inceleyerek terminolojik bir açıklama sağlamak gerekecektir. Literatürde teknik, yöntem, yaklaşım, tasarım, strateji ve desen gibi birçok kavram eşanlamlı olarak kullanılmaktadır. Özellikle nitel tasarım konusunda açıklığa ihtiyaç duyulmaktadır. Nitel araştırma tasarımı konusunda fikir birliği bulunmaktadır. Tasarım, veri toplama teknikleri ve veri analiz teknikleri de bu başlık altında yer alabilir. Çalışma kapsamında makale, çalışmanın özelliklerine göre araştırmacı tarafından öğretim materyalleri ve öğretim yöntemleri kullanılarak sunulmaya çalışılan anlayışta yeni imgeler neo-stilistik sanat uygulamasının literatür taraması, analizi, değerlendirilmesi, fotoğraflanması ve yorumlanarak makalede yer almaktadır.

Çalışmanın Yaklaşımı

Bu tür bir karışıklığı önlemek için Çizim 1'deki taksonomi kullanılmaya çalışılmıştır. Bu bağlamda, öncelikle tasarım yaklaşımının bu çalışmada eşanlamlı olarak kullanıldığına dikkat edilmiştir. Nitel araştırma deseni yahut nitel araştırma yaklaşımı olarak Etnometodoji, Epistemoloji, Fenomenoloji gibi seçeneklerden

söz edilmektedir. Çalışma kapsamında literatür taraması, Neo-stilistik kavramının tanımlanması, araştırmanın özelliklerine göre öğretim materyalleri ve öğretim teknikleri kullanılarak araştırmacı tarafından sunulmaya çalışılan anlayışta Neo-stilistik sanat uygulamasının analizi ve değerlendirilmesi, fotoğraflama ve yorumlanarak makalede yer almaktadır.

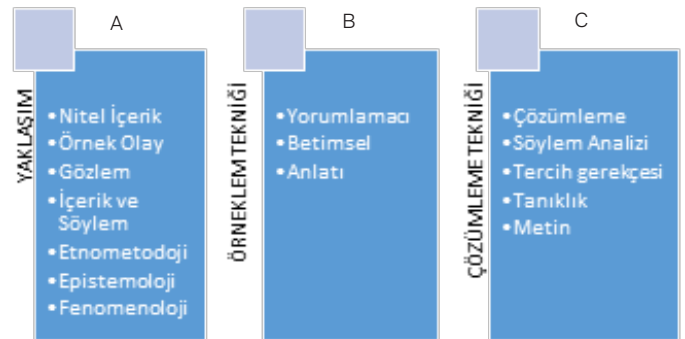

Çizim 1.

Nitel Araştırmanın Kavramsal Çerçevesi

Veri Çözümleme Tekniği

Çizim 2'de gösterilen başlıklara ilişkin bulgular bu çalışmanın odak noktasını oluşturmaktadır. Her bir makale, bu başlıklar altındaki açıklamaları açısından analiz edilecektir. Niteliksel metin analizi, materyalin, çalışmanın amacına yönelik çıkarımların yapılabileceği belirli kategoriler halinde sınıflandırılacaktır.

Çizim 2.

Nitel Araştırmanın Kavramsal Çerçevesi

Çizim 2'de gösterildiği gibi, Doküman Analizi için üç başlık belirlenmiştir: "Yaklaşım", "Örnekleme Tekniği" ve "Çözümleme Tekniği". İçerik analizi yönteminde olduğu gibi doküman analizinde de kodlar ya da temalar kategorize edilmemiş, sadece belirlenen başlıklarla ilgili bilgiler alıntılanarak gerekli tartışma ve analiz mantıklı bir şekilde yürütülmüştür. Doğrudan alıntı yapılmasının nedeni, bu yaklaşımın çalışmanın hem tarafsızlığına hem de güvenilirliğine katkıda bulunma ihtimalidir. Ayrıca alıntıya doğrudan

müdahale edilerek alıntının konusu ile ilgili olarak alıntının anlamındaki tutarsızlık riski de ortadan kaldırılmaya çalışılmıştır. Yine tanımlanan konu üzerinden yapılan içerik analizi, ifadelerin tanımlanmasında belirli kategorilere dayalı anlamların yüklenmesi, doğrudan alıntılar ve bu alıntılar üzerinden yapılan akıl yürütme ve değerlendirme çalışmanın veri analizi mantığını oluşturmaktadır.

Veri Edinme ve Çözümleme

Veri edinme bu aşamada yukarıda sözü edilen üç başlık altında incelenecektir:

- Yaklaşım nitel içerik ve desen (Etnometodoji, Epistemoloji, Fenomenoloji, Örnek Olay, Gözlem).
- Örneklem teknikleri (Gerekçe, teknik ve ölçütleri, Betimsel, Yorumlamacı, Anlatı)
- Çözümleme teknikleri (Söylem analizi, Tercih gerekçesi, Tanıklık, Çözümleme, Metin)

Araştırmanın Güvenvericiliği

Tablo 1.

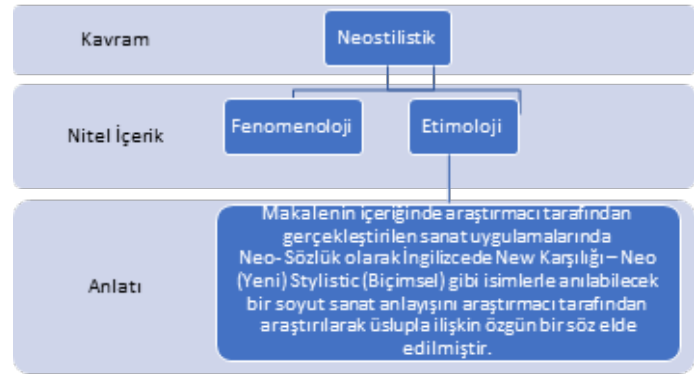
Güvenvericilik Boyutları

Güven vericilik	Yapılanlar
Gerçeklik	Bu bir genelleme çağırısı değil, benzer çalışmaların teşvik edilmesi, yönlendirilmesi ve hatta desteklenmesine yönelik bir çağrıdır. Ayrıca, bulgular, dönemin benzer literatürü, kitapları ve makaleleriyle de ilişkilendirilebilir.
İtimat edilebilirlik	İncelenen kararlardan, tasarım sürecinin her aşamasında alınan kararların ve benimsenen stratejilerin gerekçesi ve geçerliliği ortaya çıkarılmak üzeredir. Yine makaleler incelenirken tüm makalelere benzer bir süreç uygulanarak uygulanan süreç hakkında bilgi verilmiştir.
Ahlaki Taahhüt	Ahlaki bir gereklilik olarak belirtilmelidir ki incelemeye konu edilen çalışmada bütün veriler araştırma doğrultusunda elde edilerek yapılmıştır.

Bulgular

Çalışma nitel araştırma deseni ve doküman analizi yoluyla gerçekleştirilmiştir. Nitel araştırma, bir olguyu derinlemesine anlamak için sayısal olmayan verilerin toplanmasını ve analiz edilmesini içerir. Bir dizi nitel veri oluşturmak için araştırmacılar genellikle üç ana yöntem kullanır: gözlem, görüşmeler ve belge analizi "Nitel araştırma; gözlem, görüşme ve doküman analizi gibi farklı nitel veri oluşturma yöntemlerinin kullanıldığı, bakış açılarının, algıların ve olayların doğal ortamda gerçekçi ve bütüncül biçimde ortaya konmasına yönelik nitel bir sürecin izlendiği araştırmadır" (Yıldırım ve Şimşek, 2016, s. 41, aktaran Tekindal ve Uğuz Arsu, 2020, s. 156). Çalışma, nitel araştırma yöntemleri, özellikle de gözlem, görüşme, dokümantasyon ve söylem analizi yöntemleri kullanılarak gerçekleştirilmiştir. Bu türlü yöntemler, konuyu derinlemesine incelenmesine ve kapsamlı bir anlayış kazanmasına olanak tanır. Araştırma tasarımı, etnometodoloji, epis-

temoloji ve fenomenoloji de dahil olmak üzere bir dizi nitel araştırma yaklaşımından oluşmaktadır. Makalenin içeriğinde araştırmacı tarafından gerçekleştirilen sanat uygulamalarında Neo- Sözlük olarak İngilizcede New Karşılığı – Neo (Yeni) Stylistic (Biçimsel) gibi isimlerle anılabilecek bir soyut sanat anlayışını araştırmacı tarafından araştırılarak üslupla ilişkin özgün bir söz elde edilmiştir (Çizim 3).

Çizim 3.

Bulguların yaklaşımı/Desen Bakımından Değerlendirilmesi

Desen Yaklaşımı

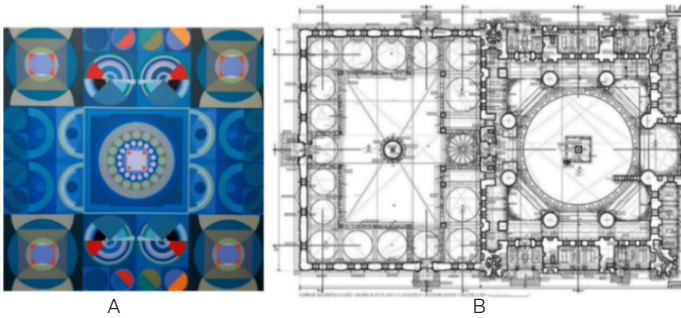
Eser Analizi ve Yorumlama

Sanatçılar disiplinli bir yaklaşıma özen göstererek yaratıcılıklarının sınırlarını kolaylaştırılabilecek benzersiz sanat eserlerini yarattıklarını araştırmacı tarafından araştırılarak makalede öne sürmektedir. Neo-stilistik soyut resimler ferdiyetçidir, figüratif değildir ve bir kişiyi sahneyi veya gerçek nesneyi temsil etmez, kendine ait saf, dünya düzeni, yeni bir yaşam felsefesini ortaya koymaktadır. Neo-stilistik tarzında çalışan sanatçıların rolü, doğanın gizemlerini farklı bir bakış açısından deneyimleme yollarını sunarak farklılık, teklik, sabır, merak, arama deneme gibi eylemlerle yeni ürün, düşünce ya da davranışlar ortaya koydukları bu makalede yer almaktadır. Sanatçılar sanatsal yaratım sürecinde çok çeşitli konu ve malzemeler uygulayarak yenilikçi eserler ve farklı temalar keşif ettikleri görülebilen çeşitli ortamlarla denemeler yaptıkları araştırma sürecinde aşikâr edilmiştir. "Sanat alanında ortaya çıkan yeni soyut yaklaşımların Bilim, Felsefe, Mantık ve Matematik alanlarında da neredeyse eşzamanlı ortaya çıktığı söylenebilir. Bu bakımdan hem sanat hem de diğer alanlarda daha dilsel ve kavramsal yaklaşımlar öne çıkmıştır" (Maltaş, 2020, s. 55). Sanatçılar şimdi bu disiplinleri keşfediyor ve ilkelerini sanatsal uygulamalarına dahil ediyorlar. Bu disiplinler arası yaklaşım sadece sanat alanını zenginleştirmekle kalmaz, aynı zamanda diğer alanlarda da yeni bakış açıları ve içgörüler sağlar. Sanatçılar sanati bilimsel, felsefi ve mantıksal kavramlarla harmanlayarak yaratıcılığın sınırlarını kolaylaştırarak geleneksel düşünceye meydan okuyorlar. Farklı alanların bu entegrasyonu, izleyicileri derinden etkileyen düşündürücü ve entelektüel olarak teşvik edici sanat eserlerinin yaratılmasına izin verir. Bu yenilikçi yaklaşımların temel özelliği, her ikisi için de daha derin bir anlayış ve takdiri teşvik ederek sanat ve diğer disiplinler arasındaki boşluğu doldurma yeteneğidir. Resim, heykel, başka herhangi bir sanatsal yaklaşım olsun, sanatçılar entelektüelliklerini ifade etmek için anlamlı sanat eserleri yaratmak için sürekli olarak yeni konular üzerinde çalışmışlardır. Neo-stilistik üslupta çalışan birçok sanatçıların sanatsal üretimlerinde mimari ve geometrik yapılara da üstünlük vermişlerdir.

Tablo 2.

Çalışmanın Desen Bakımından Değerlendirilmesi

Sanatçı:	Açıklama: Neo-stilistik	Yorumlar-Sorunlar
Hamid Maharramov (2021)	<p>Sözlük olarak İngilizcede New Karşılığı – Neo (Yeni) Stylistic (Biçimsel) üslupla ilişkin özgün bir söz elde edilmeye çalışılmaktadır.</p> <p>Gerçekleştirilen sanat uygulamalarında “Yeni Biçimsel veya Yeni İmaj” gibi isimlerle anılabilecek bir soyut sanat anlayışı literatüre kazandırılmaya çalışılmaktadır.</p> <p>Neo-stilistik soyut sanat çerçevesinde, “maddi dünyada değil, maddi olmayan dünyada yaşamın anlamı”, fiziksel gerçekliği aşma ve duygular, fikirler ve maneviyat alanına girme kavramını araştırır.</p> <p>Soyut sanat, temsili olmayan biçimlere ve ifade edici jestlere yaptığı vurguyla, sanatçıların somut maddi dünyanın ötesine geçen karmaşık duyguları ve felsefi kavramları aktarmalarına olanak tanır. Soyut sanat, varoluşun soyut yönlerine odaklanarak izleyicileri daha derin anlamlar düşünmeye ve fiziksel çevremizin sınırlarını sorgulamaya teşvik eder.</p> <p>Renk, çizgi, şekil ve doku kullanımıyla sanatçılar, maddi olmayan dünya duygusunu uyandırabilir ve izleyicileri gerçekliğe farklı bir bakış açısı deneyimlemeye davet edebilir Neo-stilistik sanat türü doğada var olan gerçek nesnelere betimlemek yerine, geometrik çizgi ve renkleri, düzenli biçimlerle estetik ve duygusal heyecanı, tuvalin yüzeyine değil boşluğuna yerleştirilerek biçimlendirilmektedir. Neo-stilistik sanat türü; çizgi, renk, iz, ışık, gölge, leke, ton, feza, uzam, hareket, atom ve hücreye dair farkındalıkları önemsemektedir. Bu bağlamda, soyut sanat, insan deneyimini keşfetmek ve maddi alemin ötesinde var olmanın gerçekten ne anlama geldiği konusundaki derin soruyu düşünmek için bir araç haline gelir. Bu yüzden kimileri bu kavramı yeterince anlamayıp, sevmeyebilir. Kendine ait saf, dünya düzeni, yeni bir yaşam felsefesi ortaya koymaktır. Neo-stilistik sanat türünün rolü, doğanın gizemlerini farklı bir bakış açısından deneyimleme yollarını sunmaktır. Farklılık, teklilik, sabır, merak, arama deneme gibi eylemlerle yeni ürün, düşünce ya da davranışlar ortaya koyma süreci önem taşımaktadır. Saf sanatsal duygunun temsilcisidir. Kendini doğadan koparıp, doğrudan doğruya kendi iç enerjileri ile diğer enerjiler arasında bağ kurmaya çalışır. Bir düşünceyi, bir gerçeği veya estetik deneyimi temsil edebilir. Neo-stilistik sanat türü özgürlük, yenilik, farklılık, teklilik, sabır, merak, feza, uzam arama deneme veya gerçek gibi eylemlerle yeni ürün, düşünce ya da davranışlar ortaya koyma sürecidir. Figüratif değildir. Ferdietçidir. Asıl amaç estetik duygu ve heyecanı ortaya çıkarmaktır. Resimdeki genel elemanlar, daire, çember, kare, dikdörtgen, yarım daire, birbirinin içine giren düzlemler ve çizgiler, nitelik, noktadır.</p>	<p>Sözlük olarak İngilizcede New Karşılığı – Neo (Yeni) Stylistic (Biçimsel) üslupla ilişkin özgün bir sözlük.</p> <p>Altı çizili ifadeler sanatçının Neo-stilistik kavramı ile ilgili düşüncelerinin anlatımıdır.</p> <p>Neo-stilistik, sosyal ya da maddesel olan her şeyden bağımsızdır.</p> <p>Kendine has bir üslupla oluşturulan bireysel sanat uygulamalarında, gelenekseli reddeden zihinsel bir anlayış ile tabiatın taklidinden uzak durulmaktadır. Neo-stilistik sanat türü tüm bu farkındalıklar bünyesinde yeni açılımlar ile çoğalmaktadır.</p> <p>“Doğanın içinden var olan nesnelere betimlemek yerine nesnelere geometrik haline getirilerek zaman, mekân, yaşam, ölüm, kimlik, varlık, yokluk...Gibi kavramları ifade etmektedir. Tabiatın doğasında var olan sade yapıların araştırmasında nokta, çizgi, leke, denge, asimetri, ritim, gibi öge ve ilkelerin matematiksel bağlantılarını tuvalere aktararak yinelenmekle ve değişen biçimlerle ifade edilmektedir” (Pazarlıoğlu Bingöl, 2023, s. 151).</p>

Görsel 1.

a) Hamid Maharramov, *Mavi Kırmızı Turuncu*, 2020, Tuval üzerine akrilik boya, 150x150 cm, b) Mimar Sinan, *Selimiye Cami*, 1568 Edirne, Türkiye

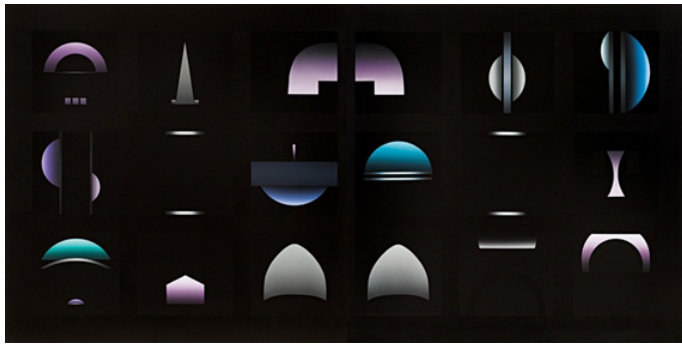
Hayatın akışındaki hareketlerden etkilenen sanatçılar, bu etkileri eserlerine yansıtırlar (Klee, 2002, s. 25). Bu makalede soyut sanata ilgi duyan sanatçıların yaklaşımlarını incelersek eserlerinde daha

çok Osmanlı ve Selçuklu mimari yapılarına özen gösterdikleri görülmektedir. Osmanlı mimarisinden ilham aldığı söyleyen sanatçıların birçoğu sanatlarının bir noktasında kırılma yaşadıklarını Osmanlı ve Selçuklu mimarisindeki öğeleri kubbe ve diğer öğeleri küp, dikdörtgen prizması, yarım küre, silindir gibi geometrik biçimleri stilize ederek kendi eserlerine götürdüklerini söylemektedirler. “Mimari eserlerde genellikle; küp, dikdörtgen prizması, yarım küre, koni, piramit, silindir, gibi geometrik biçimler hakimdir (Özsoy ve Ayaydın, 2015, s. 131). Kubbe Selçuklu ve Osmanlı yapılarında yaygın olarak kullanılmış bir örtü çatı biçimidir. Kubbe bir daire üzerine uygulanmış bir yarım küredir. Minarelerin gövdeleri silindir, çatıları koni biçimindedir” (Özsoy ve Alakuş, 2009, s. 81; Özsoy ve Ayaydın, 2015, s. 131).

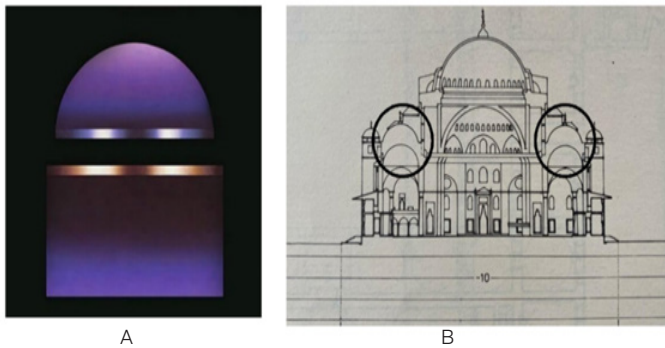
Sanatçılar, çalışmalarında mimari yapıyı katalize etmek için genellikle dengeli, simetrik, statik ve kesin bir biçimcilik kullanır ve öğelerin yalın biçimlerinin etkileyici halini sağlamaktadırlar. “Denge; sanat eserini meydana getiren öğelerin kompozisyon düzenini bozmayacak şekilde, bütün içinde yerleştirilmesidir (Sözen ve Tanyeli, 2020, s. 84). Simetri ise; iki boyutlu ya da üç boyutlu formları oluşturan bütün öğelerin merkez diye kabul edilen bir çizgiye

tamamen eşit uzaklıkta bulunmaları ifade etmektedir” (Sözen ve Tanyeli, 2020, s. 277, aktaran İdil ve Karaahmetoğlu, 2022, s. 8). “Adnan Çoker’in Estetiğinde Minimal Denge” (Azeri, 2010) başlıklı makalesinde, ressamın biçimsel üslubu hakkında önemli bilgiler verilmektedir. Sanatçının çalışmalarında simetri ve denge kuralları her zaman gözetilirken, resimlerinin temel unsurları arasında yer alan geometrik ve minimalist formlar bir arada kullanıldığından bahsedilir. Eflatun, mor ve pembe formlar siyah zemin üzerine yerleştirilirken, iki adet minimize edilmiş, simetrik mimari eleman ya da mimari elemanlardan oluşan eleman, konumlanışları itibarıyla siyah zemini belirli bir noktadan yapay ışıkla aydınlatarak, formların ışık vurgusunun sonsuz bir boşluk ve farklı bir mekânsal oluşum olduğunu ortaya koyuyor. Simetrik ve dikey olarak düzenlenmiş iki geometrik biçime bakıldığında, bazı resimlerinde köşelerden derinliğe doğru çizilen çizgilerin, armonik olarak aydınlatılmış belirli bir alanla bir noktada birleştiği izlenimi verdiği fark edilir. Bu kompozisyon, çizgisel perspektifle birlikte üçüncü bir boyutu ve resmin öğelerinin muazzam geometrisini ortaya çıkarır” (Azeri, 2010, s. 1, aktaran Güner ve Kantarcıoğlu, 2022, s. 202).

Görsel 2.
Adnan Çoker, 2014. *Retrospektif*, Tuval üzerine akrilik, 180x360 cm

Görsel 4.
a) Adnan Çoker, 1993. *Kubbeler Serisi*, Serigrafî Baskı, 90x70 cm (URL 3), b) Zeynep Ahunbay'ın kesitinden detay. Yan sahnin ortasında bulunan ve çift cidarlı imiş gibi çizilen kubbeler işaretlenmiştir

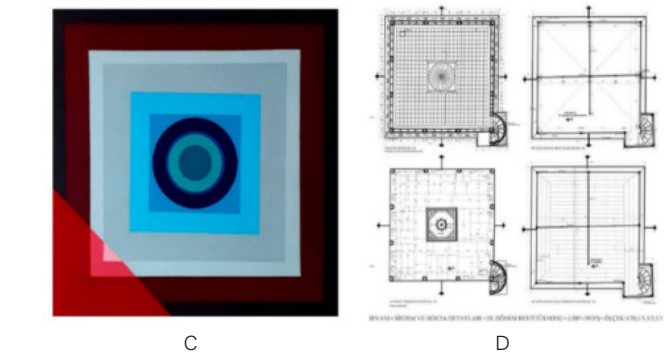
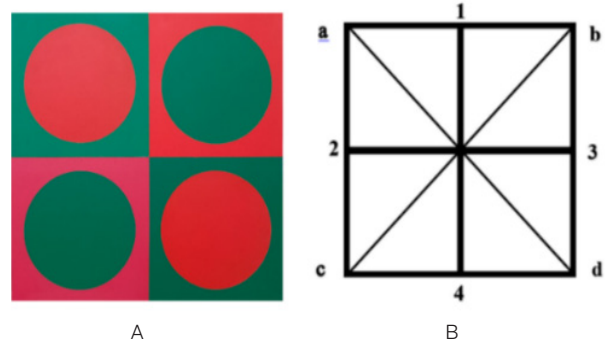
Nokta ve Kubbe

Günümüzde kubbe, camiye karakterize eden ve ona kimliğini veren en önemli unsurlardan biri olarak kabul edilmektedir. Kubbe, dairesel, düzenli çokgen ve kare planlı mekanları kapsayacak şekilde tasarlanabilen mimari yapılardır. Bir kubbenin şekli, ağırlığı eşit olarak dağıtıldıkça istenen estetiğe dayalı olarak uyarlanabilmektedir. “Osmanlı İmparatorluğu'nun en parlak döneminde baş mimar olan Mimar Sinan döneminde teknolojik olanaklarla, plan ve strüktürel açıdan farklılıklar yaratılan eserlerle, kubbe mimarisi doruk noktasına ulaşır” (Antel, 2012, s. 251; Karaesmen, 2012,

s. 393; Saatçi, 2012, s. 146, aktaran Özçakı, 2008, s. 386). Soyut sanatçılar çalışmalarında kullandıkları cami mimarisinde ki kubbe yapısını üç boyutlu görünümünden soyutlaştırarak iki boyutlu bir hale getirerek görsel sanatlarda yer alan nokta şekline dönüştürmüşlerdir. Nokta, temel bir geometrik unsur olarak görsel sanatlarda çok önemli bir rol oynamaktadır. Küçük boyutuna rağmen, büyük tasarım potansiyeline sahiptir. Bir tasarım elemanı olarak görsel ifade gücüyle izleyiciye mesaj iletebilen bir araçtır. Basit görünse de nokta görsel sanatlar dünyasında büyük bir değere sahiptir. Bu yüzden de diğer öğelerin noktaya ihtiyacı vardır ve bu sebeple diğer öğelerin ortaya çıkışında noktanın varlığından sonra başlamaktadır.

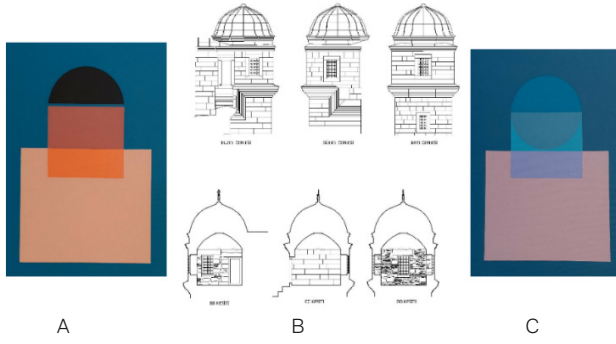
Merkezden Doğan Gerilimler

Sanatçı Resim 6, 7' de iki diyagonalin kesişim noktasını Temel Yüzeyin merkezi olarak belirlemektedir. Merkezden çizilen bir yatay ve bir dikey çizgi Temel Yüzey her birini dört temel parçaya ayırır merkezden birbirine temas eden gerilimler diyagonal biçimde irdeler. 1, 2, 3 ve 4 sayıları merkezi konumun sınırlarını a, b, c ve d ise dört temel parçanın yerleştiği mekânı ifade eder. Bu dört etkenin a, b, c, ve d diyagonalin birleşiminden ahenk ortaya çıkar.

Görsel 4.
a) Hamid Maharramov, *Kompozisyon ML*, 2021, Tuval üzerine akrilik boya, 40x40 cm, b) Merkezden doğan gerilimler (Prototip), c) Hamid Maharramov, *Kompozisyon F 23*, 2021, Tuval üzerine akrilik boya, 40x40 cm, d) Mimar Sinan, *Selimiye Cami*, 1568 Edirne, Türkiye

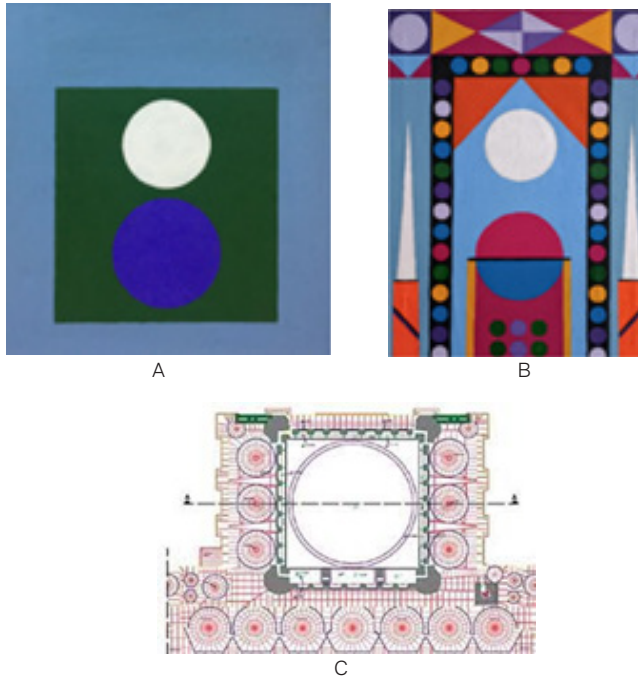
Görsel sanatlarda merkezden doğan gerilimler, sanatçının eserinde kullandığı çizgi, renk, şekil, form, kompozisyon gibi unsurlar arasında oluşturduğu uyum veya çatışma durumlarıdır. Bu gerilimler, sanatçının duygu, düşünce, hayal ve mesajlarını izleyiciye aktarmak için kullandığı görsel dilin bir parçasıdır. Görsel sanatlarda merkezden doğan gerilimler, eserin anlamını, etkisini, estetiğini ve üslubunu belirler. Görsel sanatlarda merkezden doğan gerilimler, farklı türlerde olabilir. Çizginin yönü, kalınlığı, uzunluğu, eğimi, ritmi, hareketi, boşluk-doluluk ilişkisi gibi özellikleri çizgi gerilimini oluşturur.

Görsel 10.

a) Hamid Maharramov Tuval üzerine akrilik boya, 25x25 cm, Zaman Seisi, 2022, b) Süleymaniye Camisi'nde bulunan ikinci grup çift cidarlı kubbeler, c) Hamid Maharramov Tuval üzerine akrilik boya, 25x25 cm, Zaman Seisi, 2022

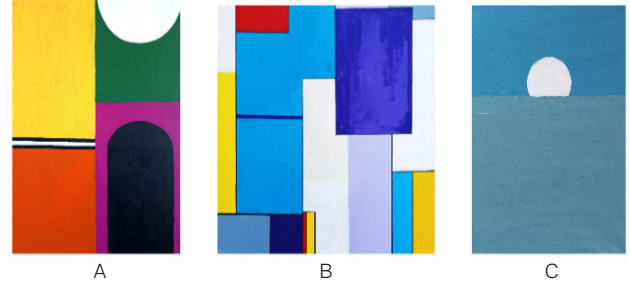
Sanatçı boşluklar ve doluluklar arasında gezinir; sanatın bütün gizi burada yatar (Ashton, 2001, s. 67). Görsel tasarımda boşluk ve aralık kavramları oldukça önemlidir. Doluluk ve boşluk kavramları görsel sanatların farklı alanlarında farklı şekillerde kullanılabilir. Örneğin, resimde doluluk ve boşluk kavramlarının kullanımı kompozisyon, perspektif, derinlik, ışık, gölge, renk, doku ve sembollerin uyumlu bir şekilde düzenlenmesini gerektirir. Bir resmin görsel etkisi, resmin dolu ve boş kısımları arasında denge, kontrast ve ritim sağlanarak artırılabilir. Mimari ve kentsel tasarımda, tamlik ve boşluk kavramlarını kullanmak için mekânın biçimi, karakteri, işlevselliği, kimliği ve yaşanabilirliği göz önünde bulundurulmalıdır. Sanatçı mimari tasarımlardan esinlenerek boşluklar ve doluluklar arasında gezinerek espas ile tasarımı oluşturan öğeler arasında ilişki kurarak onları bir arada tutmasını ve belirli bir düzen içerisinde görünmesini sağlamaya çalışmıştır.

Görsel 6.

a) Tahir Çelikbağ, Zaman Seisi, 2022, Tuval üzerine akrilik boya, 80x60 cm, b) Tahir Çelikbağ, Zaman Serisi, 2022, Tuval üzerine akrilik boya, 80x60 cm, c) Mihrimah Sultan Türbesi

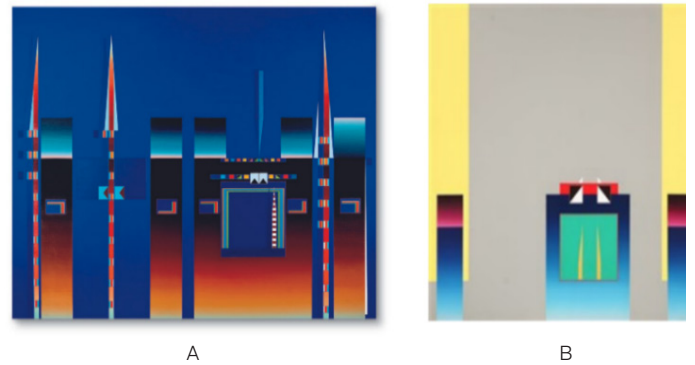
Koyu yeşil renginde kareyi, karenin içinde iki daireni üst üste aralık formu mekânla bir ilişki içinde olduklarını göstermektedir. Sanatçı üç temel yüzeyi sistemli bir şekilde birbirileri ile ilişkilendirerek karenin dikkat merkezinde olabilmesi için karenin kendi merkezine bir daire ve dairenin de arkasında bir kare yerleştirmiştir. Çünkü dairenin arkasında tasarlanan kare bir boşluk içerisinde (Görsel 6a). “Boşluk ve doluluk iki zıt kavram olarak var ve yok, ses ve sessizlik, söz ve suskunluk, pozitif ve negatif, form ve zemin, yeryüzü ve gökyüzü, bilinen ve bilinmeyen gibi kavramlarla anlam olarak da derinleştirilebilen ya da bu kavramlarla paralellik gösteren bir tasarım ilkesidir” (Demirarslan, 2020, s. 329).

Görsel 7.

a) Tahir Çelikbağ, Zaman Serisi 2023, Tuval üzerine akrilik boya, 80x60 cm, b) Tahir Çelikbağ, İsimlessiz 2023, Tuval üzerine akrilik, 120x100 cm, c) Tahir Çelikbağ, İsimlessiz 2023, Tuval üzerine akrilik, 80x60 cm

Soyut sanata olan ilgim nedeniyle, bu kategoride yer alan Türkiye'nin yetiştirdiği sanatçıları yakından tanımak, onları yakından izlemek, gibi araştırmalar sürdürürken karşıma çıkan sanatçılardan bir de İsmail Ateş idi. Kendisiyle ilk olarak 2020 yılında Art Ankara Çağdaş Sanat Fuarı'nda tanıştım. İlk tanıştıktan sonra İsmail Ateş'in çalışmalarını incelemeye başladım ve estetik açıdan dikkat çekici, konuların sembolik anlatımı ve farklı tekniklerin kullanımı, kendine özgü bir sanatsal derin bir mimari yaklaşıma sahip olduğunu fark ettim. “Ateş'in resimlerine dikkatli bakıldığında, Doğu mimarisinden, gündelik yaşayışından izlenimleri görmek mümkündür: Sanatçı mimari eşleşmeyi bilinçli bir yönelimle yapmadığı, daha diplerde, bilincin derinlerinde onu toplumsal bağlamda besleyen ana kaynağa bağlı olarak ve sezgisel-içgüdüsel bir biçimlendirmenin özellikle cami mimarisindeki soyutlamaların zaman içinde olgunlaşarak evrim geçirmiş bir biçimde bu eşleşmeyi çağırıştırdığını ifade eder. Bu yansıma sanatçıya göre bilinçli bir uygulama yöntemi değildir, yaşamış olduğu kültürel dünyanın bilinçaltı yansımasının dışavurumudur” (URL 7).

Görsel 8.

a) İsmail Ateş, «Evrenin Tasarımı» 2010, Tuval üzerine akrilik boya, 170x230 cm, b) İsmail Ateş, İsimlessiz, 1999, Tuval üzerine akrilik boya, 150x150 cm

Sanatçının, entelektüel bir bakış açısıyla tasarladığı eserlerini, geometrik şekillerle, oluşturduğu kompozisyon; zarif dengede değişen düzlemlerle soyut ifadeye anlam kazandırmak için estetik dili önemseydiği eserlerinde görülmektedir. Sanatçının eserlerinde uyguladığı renkler, dikkatimizi çekmede ve görüntünün genel ruh halini veya atmosferini belirlemede çok önemli bir rol oynar. Gözlerimiz doğal olarak farklı duyguları uyandırabilen ve anlam ifade edebilen canlı veya zıt renklere çekilir. İster yumuşak pastel tonlara ister canlı ana renklere, sahip olsun eserlerinde cesur ve dinamik bir hal yaratıyor. Eserlerdeki renklerin bütünlüğü, görsel kompozisyonun ilk algısını ve yorumunu büyük ölçüde etkilemektedir. Bu bileşimler geometrik üslupta tasarlanmış sanat eserleri için çok önemli ve gerekli sanatsal ifadelerdir. "Sanat duygunun ifade edilmesi anlamına geliyorsa sanatçının kendisi tamamıyla samimi olmalıdır" (Collingwood, 2020, s. 123). Bunları bilinçli bir şekilde göz önünde bulundurarak, sanatçının çalışmalarında benzersiz samimilik bir sanatsal kimlik görülmektedir. "İfade edilebilir olan her ne varsa, o ifade edilebilirdir" (Collingwood, 2020, s. 123).

Sonuç

Post-minimalizm, 1970'lerin başında sanat dünyasında ortaya çıkan önemli bir süreçtir. Bu makalenin amacı, Post-minimalizm gelişiminden sonra katkıda bulunan çeşitli sanat formlarını ve tekniklerini, geleneksel olmayan malzemelerin resimde kullanımı ve soyut kavramların ve kişisel anlatıların dahil edilmesi doğrultusunda uğradığı değişimlerin çözümlenmesidir. Makale araştırmasında post-minimalizm süreci analiz edilerek, çağdaş sanat pratiklerinden özellikle resim alanı üzerindeki etkisi ortaya konulmaya çalışılmıştır. Araştırmacı tarafından gerçekleştirilen bireysel uygulamalar post-minimalist bir yaklaşım ile ifade edilmiş ve çalışmada biçim ve içerik olarak detaylı açıklamalar yapılmıştır. Sanatçılar, sadece görüneni değil, sanatçının hislerini, duygularını ve düşüncelerini de ifade eden eserlerinin üretiminde kimi zaman yaşamı da ele alırlar; çağdaş sanat sürekli değişmekte, farklılaşmakta ve özellikle Post-minimalizm ile başlayan yeni algılama biçimlerinden sonra yeni biçimlerde karşımıza çıkmaktadır. Araştırmacının bireysel sanatsal pratiğinde ortaya konmaya çalışılan anlayışta, Yeni İmaj (Neo-stilistik) sanat anlayışı, bir nesneyi analiz etme, parçalara ayırma ve bu parçaları geometrik bir yorumla yeniden inşa etme ilkesine dayanır. Bu veriler, nitel araştırma yöntemiyle analiz edilmiş fenomenoloji, etnometodoji, epistemoloji gibi nitel araştırma yaklaşımlarının bu türden verilerle yürütülebilmesi için olanak sağlamıştır. Çalışmalarda desenin tercih gerekçeleri yeterince açıklanmaktadır. Desen tercihi doğru olsa dahi verilerin bulguları ve yorumları da anlaşılmalıdır. Çalışma Neo-stilistik yeni bir sanat dili olarak tanınmasına Post-minimalizm sanatı ile olan ilişkisinin anlaşılmasına katkı sağlamaktadır. Neo-stilistik, sanatçıların yaratıcılığı, kültürel mirası ve estetik duyarlılığı ile ortaya çıkmış bir sanat olgusudur. Neo-stilistik, sanatseverlerin ilgisini çekmeyi ve sanat dünyasında ses getirmeyi başararak, sanatın evrenselliğini ve güzelliğini yansıtan bir sanat dili olarak sanat tarihinde yer almıştır. Bu da gerçekliği geometriye ederek doğanın kaosunu temsil etmektedir ve bir bütün olarak literatüre Neo-stilistik veya Yeni- İmaj olarak adlandırılabilir bir soyut sanat anlayışı getirmeyi amaçlamaktadır. Sonuç olarak sanatçıların kendi tarzlarında yarattıkları bireysel sanatsal faaliyetlerinde, geleneği reddederek tinsel bir anlayışla doğayı taklit etme ihtiyacı duymadan oluşturulan tüm eserlerinde dünyanın görünümünü bilinçli olarak geride bırakılmaktadır.

Hakem Değerlendirmesi: Dış bağımsız.

Çıkar Çatışması: Yazar çıkar çatışması bildirmemiştir.

Finansal Destek: Yazar bu çalışma için finansal destek almadığını beyan etmiştir.

Peer-review: Externally peer-reviewed.

Declaration of Interests: The author has no conflict of interest to declare.

Funding: The author declared that this study has received no financial support.

Kaynakça

- Antel, A. (2012, 2-5 Ekim). *Geçmişten günümüze cami mimarisinin gelişimi*. 1. Ulusal Cami Mimarisi Sempozyumu, Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi, Diyanet İşleri Başkanlığı, 250-255.
- Ashton, D. (2001). *Picasso Konuşuyor* (M. Yılmaz, N. Yılmaz, Çev.) (2 Baskı). Ütopya Yayınevi.
- Collingwood, G. R. (2020). *Sanatın ilkeleri* (E Külüç, Çev.) (1 Baskı). Dorlion Yayınları.
- Demirarslan, S. (2020). *Mimarlık, planlama ve tasarım alanında teori ve araştırmalar II* (1 Baskı), Gece Kitaplığı.
- Güner, E. & Kantarcıoğlu, S. (2022). Nöroestetik teoresi bağlamında Adnan Coker resimlerinde bilişsel uyaranlar. *Güzel Sanatlar Dergisi*, 4(1), 196-211.
- İlden, S., & Karaahmetoğlu, N. (2022). 70 sonrası Adnan Çokerin eserlerinde minimalizm etkisi. *Sanat ve İkonografi Dergisi*, (3), 1-13.
- Karaesmen, E. (2012, 2-5 Ekim). *Üç boyutlu eğrisel formların sembolik ve yapısal anlamı*. 1. Ulusal Cami Mimarisi Sempozyumu, Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi, Diyanet İşleri Başkanlığı, 392-400.
- Klee, P. (2002). *Modern sanat üzerine* (2 Baskı). (K. Çaydamalı, Çev.). Altıkkırbeş Yayınları.
- Demirci Katırcı, M. (2021). GÖRSEL SANATLARDA ESTETİK. *Sanat Ve İkonografi Dergisi*(1), 28-33.
- Maltaş, M. Ş. (2020). Modern sanatta soyut yaklaşımlar ve metafizik yönleri. *Artuklu Sanat ve Beşeri Bilimler Dergisi*, (4), 52-75
- Özçakı, M. (2018). Kübbenin cami mimarisindeki yeri ve önemi. *İdil Sanat ve Dil Dergisi*, 7(44), 383-402.
- Özsoy, V., & Alakış, A. O. (2009). *Görsel sanatlar eğitiminde özel öğretim yöntemleri* (2 Baskı). Pegem Akademi Yayınları.
- Özsoy, V., & Ayaydın, A. O. (2016). *Görsel tasarım öge ve ilkeleri* (1 Baskı). Pegem Akademi Yayınları.
- Pazarlıoğlu Bingöl, M. (2023). Çağdaş sanatta doğanın izlerine dair bireysel söylemler. *The Turkish Online Journal of Design, Art and Communication*, 1(13), 136-154.
- Saatçi, S. (2012, 2-5 Ekim). *Camiler her dönemde çağdaş yapı niteliğini korumalıdır*. 1. Ulusal Cami Mimarisi Sempozyumu. Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi, Diyanet İşleri Başkanlığı, 145-149.
- Tekindal, M., & Uğuz Arsu, Ş. (2020). Nitel araştırma yöntemi olarak fenomenolojik yaklaşımın kapsamı ve sürecine yönelik bir derleme. *Ufku Ötesi Bilim Dergisi*, 20(1), 153- 182.
- Yıldırım, A. & Şimşek, H (2016). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Seçkin Yayıncılık.

Görsel Kaynakça

Görsel 1.

<http://tinyurl.com/587e4ep2>, (Erişim: 12.09.2023)

Görsel 2.

https://www.olcayart.com/get_file/5d36b8a2-9640-4d46-a3e8-57f2d46f2bb4%20 (Erişim: 12.09.2023)

Görsel 3.

https://galerineistanbul.com/tr/content/feature/41_artworks-10746-adnan-coker-kubbeler-serisi-1993/ (Erişim: 12.09.2023)

Görsel 4.

<https://arkitera.com/gorus/suleymaniyeh-camisinin-cift-cidarli-kubbele-ri-ve-bu-konudaki-yayinlara-estirel-bir-bakis/> (Erişim: 13.12.2023)

Görsel 5.

<http://tinyurl.com/mwasa4an> (Erişim: 14.12.2023)

Görsel 6.

<https://cutt.ly/YwD31RFp> (Erişim: 14.12.2023)

Görsel 7.

<http://www.ismailates.com> (Erişim: 16.12.2023)

Görsel 8.

<https://www.alifart.com/smal-ates-272091/>(Erişim: 16.12.2023)

Azeri, S (2010). *Adnan Çoker estetiğinde minimal denge*, <http://kolajart.com/wp/2015/01/03/serkan-azeri-adnan-cokerestetigindeminimal-denge/> (Erişim: 16.12.2023)